

Remissvar från Origo Dnr Ju2018/04195/L5

I sin helhet ställer sig Origo bakom slutbetänkandets bedömningar och förslag. Det finns dock vissa farhågor och frågor som vi särskilt vill belysa med önskan att det tas i beaktande:

Gällande införande av en straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv

Detta ställer stora krav på kunskaper inom rättsväsendet på området hedersrelaterat förtryck och våld samt dess mekanismer. Det är viktigt med en straffskärpning där brottsoffret har en *särskild utsatt belägenhet* men detta kan inte enbart begränsas till ett hedersmotiv, då det kan vara svårt att särskilja från annan utsatthet vid normbrott eller våld som sker i nära relationer. På vilket sätt ska man motivera för en våldsutsatt kvinna att brottet som hon har utsatts för är mindre ”allvarligt”, för att det inte finns ett hedersmotiv att påvisa? Våld är alltid våld, ett slag är alltid ett slag. Tonvikt bör istället ligga på brottsoffrets *särskilt utsatta belägenhet*. Straffskärpning bör exempelvis gälla när våldsutövarna är flera och hjälps åt att planera och bestraffa den brottsutsatta. Likaså när den brottsutsatta är i stark beroendeställning till våldsutövaren/våldsutövarna, såsom vid funktionsvariationer eller när det rör sig om barn och unga, eller i de fall där den våldsutsatta ses som en skam för familjen, slakten/kollektivet och riskerar att uteslutas och förvägras hela sin sociala kontext.

Det finns en risk med begreppet hedersmotiv, att vissa etniska minoriteter och religiösa grupper kommer att misstänkliggöras samt eventuellt dömas hårdare än andra som begår brott med liknande karaktär och motiv. Kommer rättsväsendet ha tillräckliga kunskaper att upptäcka familjer som begår liknande brott med hedersmotiv från *olika* kontexter, likväl ickereligiösa familjer som religiösa familjer/grupper som alternativt tillhör olika sekter? Hur säkerställer man att lagen inte bara tillämpas när det kommer till vissa minoriteter? Det handlar inte alltid om att återupprätta heder utan snarare om att bestraffa normbrytande eller skamligt beteende utifrån förövarens perspektiv. Men vi står naturligtvis bakom ett tydliggörande av den våldsutsattas särskilda utsatthet och att stärka rättsskyddet för de som drabbas.

Gällande barn-och tvångsäktenskap,

Vi välkomnar förslaget om att ett reseförbud som avser dessa fall införs i LVU. Men vi undrar hur Sverige ska agera gällande unga som har blivit myndiga? Vi vet av erfarenhet att merparten av ungdomarna som begränsas av hedersnormer riskerar att bli utsatta för tvångsäktenskap när de har fyllt 18 år. Här avses ungdomar som fortfarande bor hemma och eventuellt går kvar i gymnasiet, där föräldrarna är försörjningsskyldiga, alternativt ungdomar som arbetar och bor hemma men under kontroll och begränsningar. Även gruppen unga över 18 år med intellektuell funktionsvariation är särskilt sårbar och skulle ha stort behov av att kunna omfattas av LVU och ett infört reseförbud som ett skydd. Över lag ser vi att det finns en stor utsatthet och brist på samhälleligt stöd för unga i åldrarna 18-21 år, vilka vi ser som den grupp som oftast utsatts för tvångsäktenskap eller vilseledande till äktenskapsresa. När ungdomen ifråga kan ingå laglig vigsel och betraktas som möjligheten till uppehållstillstånd i Sverige är de ofta utsatta för särskilt stor press.

Skulle det kunna vara möjligt, om det föreligger särskilda skäl, att ansöka om reseförbud själv som myndig? Om ungdomen är rädd för att familjen ska tvinga med hen på en för ungdomen oplanerad resa utomlands, så skulle en åtgärd som denna även kunna vara ett skydd för denna målgrupp där de stoppas i tullen och får hjälp på plats.

Fokus i förslaget ligger på att stärka skyddet mot barn och unga som utsätts för barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv. I den sistnämnda kategorin vill vi särskilt lyfta gruppen unga som tvingas eller kvarhålls utomlands för ”uppfostran/korrigerings” utifrån normbrott som gäller kriminalitet, missbruk eller heteronormen, där pojkar och unga män är särskilt utsatta.

När det gäller att stärka skyddet vid barn- och tvångsäktenskap ser vi positivt på att det sker en kriminalisering av barnäktenskap, där det råder noll tolerans. Men åter igen är målgruppen unga vuxna också i behov av ett starkare skydd, då det överlag kan vara svårt att bevisa påtryckningar kopplade till den utsatta belägenheten som föregått ett äktenskap. Vi vill även lyfta den brottslighet som sker inom ramen för barn- och tvångsäktenskap, där sexuellt våld/våldtäkt nästan alltid förekommer. Den/de som har bidragit till brottet och den som har utfört brottet bör ingå i straffskärningen. Det vore önskvärt om Sverige kan bidra till att våldsutövare som befinner sig utomlands kan fällas i större utsträckning än idag.

Gällande samverkan och ansvarsfördelning mellan myndigheter

Som stödverksamhet för unga som blir utsatta för hedersrelaterat förtryck och våld vill vi flagga för att föreslagna åtgärder kan leda till att fler våldutsatta identifieras och söker stöd och hjälp. Men är samhället redo att möta upp detta behov? Detta ställer krav på resurser och kompetenshöjning nationellt, där inte bara rättsväsendet utan även övriga myndigheter måste vara redo att erbjuda de brottsutsatta det stöd de behöver. Därutöver behöver samverkan mellan berörda myndigheter och andra samhällsaktörer förbättras, så att stödet till den brottsutsatta blir likvärdigt samt uppfyller dess behov av långsiktigt stöd och skydd. Vi behöver även tydliggöra vart gränsen går mellan föräldrarnas rätt att uppfostra kontra barnets rätt till självbestämmande. Det psykiska våldet, som inte alltid är brottsligt, behöver identifieras och ses som en grund för de olika insatser som erbjuds som stöd och skydd. Gällande tidsramen så ska lagändringarna införas redan 1 januari 2020. Här ser vi en risk att rättssäkerheten äventyras om inte rättsväsendet får en kunskaphöjning och lagen träder i kraft för snabbt.

Vi vill även tillägga att vi stödjer den pågående utvecklingen av regionalt förankrade myndighetsgemensamma resurscentrum med spetskompetens på området. Fler resurscentrum i landet skulle vara en hjälp för yrkesverksamma i sitt arbete mot hedersrelaterat förtryck och våld samt möjliggöra för målgruppen att få tillgång till adekvat stöd och hjälp.